

Василь Дем'янишин

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Василь Дем'янишин

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ПРОЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Революційні зміни у розвитку сучасних технологій обумовили необхідність нових підходів до реформування системи управління публічними фінансовими ресурсами. Цього вимагають фінансові партнери України у зв'язку з намірами нашої держави вступити до ЄС.

Засади управління публічними фінансовими ресурсами розкриті у Бюджетному кодексі України [1]. Цим кодексом передбачені підходи до планування фінансових ресурсів на різних етапах управління, виконання централізованих і децентралізованих фінансових планів держави, органів місцевого самоврядування, підприємств, організацій та установ публічного сектору економіки, ведення обліку, складання і затвердження звітності про виконання фінансових планів, а також до організації державного фінансового контролю на всіх стадіях бюджетного процесу.

Вперше про необхідність модернізації управління фінансовими ресурсами відповідно до європейських стандартів з використанням новітніх цифрових технологій було заявлено у такому нормативному документі, як «Стратегія розвитку системи управління державними фінансами», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 р. № 774 [2].

У зв'язку з тим, що рівень технічного забезпечення системи управління обмежував можливості з використання нових функцій управління, наявні на той час інформаційні технологічні системи були фрагментованими, відсутня інтегрована база інформаційних даних всіх органів управління публічними фінансами, Кабінет міністрів України своїм розпорядженням від 8.02.2017 р. № 142-р «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки» [3] визначив засади розвитку інформаційних технологій в управлінні публічними фінансами. Метою такого запровадження було створення пріоритетних інформаційно-технологічних рішень для забезпечення реформування системи управління публічними фінансами відповідно до вимог часу. Процес розроблення плану розвитку інформаційно-технологічних систем відповідно до урядового документу включав такі компоненти:

«- централізація функції розроблення, закупівлі, впровадження та інтеграції ІТ-систем для планування та виконання бюджету, оцінки та моніторингу фіскальних ризиків, бухгалтерського обліку, внутрішнього аудиту,

прогнозування ліквідності, а також розроблення і впровадження інтерфейсів взаємодії із системами адміністрування податків, митниці, публічних закупівель та управління державними інвестиціями;

- розроблення інтегрованої інформаційної системи для супроводження на всіх рівнях процесу підготовки та моніторингу виконання бюджету;

- створення інтегрованої бази даних Мінекономрозвитку (електронна система закупівель), Мінфіну (єдиний веб-портал використання публічних коштів) та Казначейства;

- покращення обміну інформацією між Мінфіном, ДФС та Казначейством;

- автоматизація процесів адміністрування податків відповідно до визначених Кабінетом Міністрів України пріоритетів» [3].

На виконання зазначеного нормативного акту уряду, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467-р було схвалено Стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року [4]. Ця стратегія передбачала впровадження єдиних інформаційно-технологічних стандартів системи управління, засади запровадження електронних послуг, розробки першочергових ІТ-проектів, шляхи обмеження впливу людського чинника на фінансову інформацію та інші заходи. Планом проведення заходів були визначені конкретні заходи, індикатори їх виконання, строки виконання заходів та відповідальні виконавці.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1805-р було схвалено наступний важливий нормативний акт: «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки» [5]. В ньому визначена мета подальшого розвитку інформаційних технологій в управлінні публічними фінансовими ресурсами – розбудова ефективної системи управління ІТ з метою цифрового розвитку оптимальної системи управління публічними фінансами. Необхідність прийняття такої стратегії обумовлена наявністю складних проблем цифрової трансформації, зокрема:

- «- відсутність інтеграції між системами Мінфіну і центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів, у режимі реального часу;

- відсутність автоматизованого інформаційного обміну з багатьма державними установами;

- відсутність єдиного сховища даних з актуальною інформацією, доступною для Мінфіну і центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів;

- застарілість окремих платформ;

- низький рівень автоматизації внутрішніх процесів і великий обсяг використання паперових носіїв;

- недостатнє кадрове забезпечення» [5].

Практична реалізація завдань даної стратегії може сприяти вирішенню наведених вище проблем, а також дасть можливість створити ефективну модель необхідного інтегрального ІТ-середовища, забезпечити належний захист інформації та обмін інформацією у режимі реального часу. Заходи здійснюватимуться за такими напрямками:

- «- впровадження єдиних ІТ-стандартів, розбудова Єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи системи управління державними фінансами;

- перехід на впровадження електронних послуг, зокрема впровадження сервісної моделі надання ІТ-послуг, орієнтованої на користувача;

- реалізація першочергових проектів для забезпечення виконання пріоритетних завдань Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467;

- унеможливлення впливу людського фактора на автоматичну обробку інформації;

- збереження та підсилення кадрового потенціалу;

- захист інформації, яка обробляється в Єдиній інформаційно-комунікаційній системі системи управління державними фінансами» [5].

Затверджені Кабінетом міністрів України засади стратегічного розвитку ІТ-технологій лягли в основу послідовних урядових документів, найважливішим серед яких є «Національна стратегія доходів до 2030 року», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р [6]. Дана стратегія ставить перед Міністерством фінансів України завдання забезпечити досягнення таких результатів:

- «- запровадження єдиної інформаційно-комунікаційної системи в системі управління державними фінансами, побудованої на інтероперабельності електронних інформаційних ресурсів з одночасним комплексним захистом інформації, дотриманням технологічної незалежності і забезпеченням обміну інформацією в режимі реального часу;

- підвищення рівня довіри населення до інституцій системи управління державними фінансами у результаті підвищення рівня прозорості і відкритості даних з використанням інформаційних технологій;

- підвищення якості державних сервісів та адміністративних послуг, а також налагодження міжвідомчої взаємодії між центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується КМУ через Міністра фінансів України, та іншими органами державної влади;

- реалізація єдиної політики інформаційної безпеки в єдиній інформаційно-комунікаційній системі, що дасть змогу здійснювати автоматизовану обробку інформації, в тому числі з обмеженим доступом, відповідно до нормативно-правових актів у сфері захисту інформації;

- унеможливлення впливу людського фактора на автоматичну обробку інформації на рівні персоналу, який відповідає за адміністрування єдиної інформаційно-комунікаційної системи в системі управління державними

фінансами без можливості доступу до первинних даних облікових систем суб'єктів системи управління державними фінансами, без доступу до модифікації ділових процесів, алгоритмів їх виконання» [6].

Напрями реалізації першочергових проєктів забезпечення виконання пріоритетних завдань стратегії цифровізації управління публічними фінансовими ресурсами передбачають досягнення такої стратегічної цілі, як розвиток інформаційно-телекомунікаційних систем відповідно до принципів публічності та прозорості планування і використання публічних фінансових ресурсів.

Важливим завданням, спрямованим на досягнення цієї стратегічної цілі є впровадження нової власної інформаційної системи процесу бюджетного планування і моніторингу показників виконання державного бюджету (е-бюджет).

Міністерство фінансів України повинно на основі єдиного бюджетного календаря розробити систему відстеження та фінансового контролю за складанням бюджету усіх рівнів на основі інформаційної системи публічного управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA».

Важливим напрямом розвитку цифровізації є створення інформаційно-аналітичної платформи електронної верифікації та постійного моніторингу якості управлінських заходів у процесі складання і виконання бюджетів, перехід до використання спеціальних інтерфейсів прикладного програмного забезпечення, реалізація на практиці превентивної верифікації.

Розвиток цифровізації управління передбачає значне доопрацювання АС «Є-Казна» а також системи складання і подання електронної звітності розпорядниками, одержувачами бюджетних коштів, державними цільовими фондами (АС «Є-Звітність»).

Крім цього, Стратегією здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року передбачені такі завдання:

«- розвиток системи дистанційного обслуговування органами казначейського обслуговування бюджетних коштів, реалізація інформаційної взаємодії з органами, що контролюють справляння надходжень до бюджету для автоматизації повернення коштів, помилково та/або надміру зарахованих до бюджету;

- автоматизація прогнозування руху коштів єдиного казначейського рахунка - управління фінансовими ресурсами (електронна система управління ліквідністю), зокрема автоматизація розрахунку та прогнозування ліквідності тощо (відстеження тенденцій, зокрема, щодо виконання бюджету, стану ліквідності на фінансових ринках через аналітичні звіти; здійснення автоматизованого розрахунку обсягу тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунка, що можуть розміщуватися на ринку);

- удосконалення інформаційної системи для збору, зберігання, використання даних реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій, перевірки справжності та достовірності

розрахункових документів, розвиток безкоштовного програмного забезпечення реєстраторів розрахункових операцій тощо;

- розроблення та впровадження програмного забезпечення для забезпечення роботи авторизованих економічних операторів;

- впровадження функціоналу оновленої автоматизованої системи управління ризиками;

- розроблення та впровадження інтегрованої інформаційної системи підтримки прийняття рішень та керування бізнес-процесами Держаудитслужби (запровадження електронної «бази знань» для мережі підконтрольних установ; впровадження аналітичних інструментів для аналізу та оцінки ресурсів підконтрольних установ; автоматизація керування ризиками - удосконалення ризик-орієнтованого відбору під час планування заходів державного фінансового контролю);

- впровадження апаратно-програмного комплексу для здійснення контролю, в тому числі для здійснення Мінфіном моніторингу функції адміністрування ДПС і Держмитслужбою баз даних та інформаційних ресурсів;

- впровадження систем контролю дій адміністраторів баз даних та інформаційних ресурсів Єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи системи управління державними фінансами» [4].

Виконання вказаних завдань до 2025 року повинно забезпечити такі очікувані результати досягнення даної стратегічної цілі:

- «- підвищення рівня підтримки середньострокового бюджетного планування, надання користувачам зручних функцій під час роботи з інформаційною системою у процесі планування і виконання бюджету та звітування про його виконання;

- підвищення ефективності та швидкості проведення бюджетного процесу (місцевими фінансовими органами, розпорядниками бюджетних коштів, Мінфіном);

- підвищення ефективності використання бюджетних коштів шляхом підвищення результативності верифікації державних виплат;

- зменшення операційних ризиків і навантаження на персонал та збільшення оперативності виконання процесів шляхом автоматизації міжвідомчого обміну інформацією на рівні прикладних систем;

- зменшення операційних ризиків і навантаження на персонал та підвищення рівня оперативності виконання процесів;

- підвищення якості та скорочення строків прогнозування руху коштів на рахунках Казначейства;

- підвищення ефективності контролю за дотриманням порядку проведення розрахункових операцій;

- здійснення міжнародного обміну фінансовою інформацією за стандартами міжнародного обміну фінансовою інформацією про фінансові рахунки та звітністю про трансфертне ціноутворення з метою протидії розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування;

- автоматизація процесу державного фінансового контролю, створення багаторівневих заходів із здійснення контролю в операційних та управлінських процесах, систематична оцінка їх ефективності» [4].

Таким чином, напрями реалізації першочергових проєктів забезпечення виконання пріоритетних завдань стратегії цифровізації управління публічними фінансовими ресурсами сприятимуть підвищенню якості та ефективності управлінських рішень, результативності використання державних фінансових ресурсів всіма суб'єктами фінансових відносин. Це дасть можливість прискорити інтеграцію вітчизняної фінансової системи до ЄС.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 р. № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-p#Text>.
3. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8.02.2017 р. № 142-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p>.
4. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-p#Text>.
5. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-p#Text>.
6. Національна стратегія доходів до 2030 року: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.